

NAUJIEJI METAI

JUOZAS MICKEVIČIUS

Prieš Naujuosius Metus vakare reikia sviesti pupelę aukštyn. Į kurią pusę pupelė nukrenta, iš tos pusės piršliai atvažiuos (Mažeikiai LTA 69 (175)).

Mergaitės Naujųjų Metų priešvakaryje parašo savo kavalierių vardus ant kortelių ir pasideda po pagalve. Naktį pabudusios ištraukia po vieną kortelę ir žiūri, koks yra vardas – toks bus ir būsimojis vardas (Kvėdarna 24, Šilalė 69).

Naujųjų Metų naktį surašomi ant popierėlių vyrų vardai, popierėliai suvyniojami į trūbeles (tūbeles) ir jos pakišamos po pagalve. Ryte ištraukia vieną tūbelę ir skaito. Koks parašytas vardas, toks ir būsimojis vardas (Mažeikiai LTA 438 (9414)).

Naujųjų Metų naktį 12 val. mergaitė apibėga tris kartus apie trobą ir įbėga į tamsų kambarį, kuriame pamato savo būsimąjį (Skaudvilė 40).

Naujųjų Metų naktį 12 val. mergina veidrodyje pamato savo jaunikį (Viekšniai LTA 69 (87)).

Jei nori sužinoti, kuris vaikinys tikrai myli ir žada vesti, Naujųjų Metų vakare nusiprausk veidą ir eik miegoti nenusišluosčiusi veido. Vaikinys, kuris sapne nušluostys veidą, bus tavasis (Pikeliai LTA 455b (1715)).

Prieš Naujuosius Metus naktį mergaitės, eidamos miegoti, perdeda per dubenį, kuriame yra vandens, pagaliuką (vandens dubuo reiškia upę ar kūdrą, o pagalyš – tiltą). Jei mergina, per sapną eidama tiltu, įkrinta į upę ir vyriškis ją ištraukia, tai tas bus jos mylimasis (Tverai 38).

Prieš Naujuosius Metus vakare mergaitės paima du šakaliukus (pagaliukus) ir suriša vyrų kelnių rumbu. Pasideda po pagalvės, sukalba trejus poterius. 12 val. prisisapnuoja būsimasis vyras (Laukuva 2).

Naujųjų Metų išvakarėse 12 val. sėja avižas, kad niekas nematytų. Pasėjus avižas, eina miegoti. Kas sapne ateis avižų pjauti, už to ištekės (Mažeikiai LTA 69 (173)).

Naujųjų Metų išvakarėse 12 val. sėja linus ir tuoj eina miegoti. Kas sapne ateis linų rauti, tą ir ves (Mažeikiai LTA 69 (174)).

Jei mergaitės nori ištekėti, prieš Naujuosius Metus, šv. Nikiforo dieną, pasninkauja ir meldžiasi (Laukuva 19).

Naujųjų Metų išvakarėse vaikinai (merginos) pila kavą ant lėkštės dugno. Jei išsipila karieta ir arklys – turtingas tapsi, jei susikibusios dvi žmogaus figūros –

Žiema Žemaičių Kalvarijoje. Danutės Mukienės nuotrauka

apsivesi (ištekėsi), jei žmogaus figūra su sulenkta ranka – bus pasilinksminimas, jei karstas ir kastuvas – mirtis (Plateliai 81).

Prieš Naujuosius Metus, vakare, merginos (vaikiniai) pila ištirpintą vašką į šaltą vandenį (į stiklinę su vandeniu). Kai vaškas sušąla, išima iš vandens, varto prieš degančią lempą ir žiūri į susidariusį ant sienos šešėlį. Jei susidaro karstas – tais metais mirsi (Kvėdarna 23, Skaudvilė 36, 42, Kaltinėnai 13), jei šokėjų figūros – ištekėsi ar vesi (Kvėdarna 23), jei lopšys – pastosi (Skaudvilė 36; 42), jei lopšys – krikštynos (Kaltinėnai 13), jei rožančius – liksi davatka (Šilalė 53), jei vainikas – ištekėsi arba vesi, (Skaudvilė 42, Šilalė 47), jei vaikino ar žmogaus figūra – ištekėsi (Skaudvilė 42, Šilalė 48, 53, 68), jei pypkė – už našlio ištekėsi, o jei žiedas – už jauno ištekėsi (Šilalė 47), jei rūmai – ištekėjusi būsi tokių rūmų savininkė (Šilalė 68).

Vakare prieš Naujuosius Metus merginos (vaikiniai) pila ištirpintą šviną į šaltą vandenį ir iš susidariusių figūrų spėja savo ateitį (laimę). Jei vainikas arba žiedas – ištekėsi arba vesi (Telšiai LTA 284 (70534) ir Kvėdarna 15), jei žiedas – ištekėsi už jauno vyro arba vesi jauną merginą (Tauragė 25), jei širdis – meilė, jei pypkė – ištekėsi už pypkoriaus ar našlio vyro, jei karieta – vestuvės (Plateliai 82), jei paukšteliai – bučiuosies, o jei karūna – garbė (Tauragė 25), jei lopšys – susilauksi vaiko (Kvėdarna 15, Šilalė 48), jei raitelis, šautuvas ar kardas – į vaiską (kariuomenę) išeisi (Tel-

šiai LTA 284 (70534), Tauragė 25, Kvėdarna 15, Plateliai 82), jei pinigai – nelaimė (Šilalė 48), jei kryžius – vargingas gyvenimas (Tauragė 25), jei karstas – mirtis LTA 284 (70537).

Mergaitės Naujųjų Metų vakare, eidamos miegoti, deda į vandens dubenėlį dvi skaleles ir ant jų uždega žvakutes. Jei žvakutės, plaukdamos ant vandens, viena kitą užkliudo – mergina ištekės, o jei nekliudo – neištekės (Tverai 32).

Per Naujuosius Metus mergaitės (vaikiniai) įsuka vandens dubenėlyje dvi anglis. Jei jos sukimba – mergina ištekės, o vaikinai ves (Šilalė 54).

Naujųjų Metų išvakarėse merginos paima kozerį (pranašumą žaidime suteikiančią kortą – red. p.), ištraukia iš senos šluotos virbuką ir su juo tris kartus kerta per kozerį (karalių ar berniuką) ir taria: „Išpranašauk laimę“. Jei ateina senelis ir pasako, kad „ištekėsi, tai ištekėsi (Laukuva 20).

Naujųjų Metų naktį mergaitės bėga prie tvoros, pasižymi mietus viena nuo kitos ir skaito. Jei poromis – ištekės, jei ne – neištekės (Rietavas 28, 29).

Naujųjų Metų išvakarėse jaunimas, nematant kitiems, paima guzikų (sagų) ar obuolių, kiti spėja pora ar lyčna (vienas). Jei pora – ištekės, jei lyčna – neištekės (Rietavas 28).

Mergaitės Naujųjų Metų naktį atsisėda ant duonmai-

(Nukelta į 24 p.)

Žiema Žemaičių Kalvarijoje. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 23 p.)

šio krašto, pasiima veidrodį ir žiūri. Veidrodyje jos pamato visą savo ateitį. Jei mato jaunikį – ištekės, jei karstą – mirs (Raseiniai LTA 482 (62)).

Naujųjų Metų vakare padeda keturias lėkšteles (spotkelius) ant stalo, po viena padeda rožančių, po antra – duonos, po trečia – žiedą, po ketvirta – žemių ar cukraus. Kai traukiantysis asmuo nemato, sukeičia lėkštes vietomis. Jei atverčia rožančių – liks davatka, jei žiedą – ves (ištekės), jei duoną – bus elgeta, gyvens paprastą gyvenimą (Akmenė LTA 69 (132), Mažeikiai LTA 69 (171), Plungė LTA 284 (70347), Kaltinėnai 12), jei rūtų šakelė – dar paliks panauti (Kaltinėnai 12), jei cukraus – saldus bus gyvenimas (Telšiai LTA 284 (70347), jei žemių – mirtis (Mažeikiai LTA 69 (171)).

Naujųjų Metų išvakarėse mergaitės neša ant kryžkelės arba kryžtakio sąšlavas ir atsisukusios žiūri. Jei pamato savo mylimąjį – tais metais už jo ištekės, jei pamato ir kitą vyrą – tai už jo ištekės, jei jokio vyro nemato – liks neištekėjusi (Laukuva 19), ką sutinka, su tuo susituokia arba tą veda (Akmenė LTA 69 (130)).

Mergaitės, kurios tarnauja kirpyklose Naujųjų Metų vakare išpeša po vieną savo ir sau patinkančio vaikiną plauką ir padeda juos abu ant stalo. Jei vyriškio plaukas pradeda rangytis – už to vyriškio ištekės, o jei

Žiema Žemaičių Kalvarijoje. Danutės Mukienės nuotraukos

vyriūtkio plaukas nesirango – neištekės (Tverai 32).

Naujųjų Metų vakare surenka visų namų raktus, užsidega grabnyčios žvakę ir budi. Kas ateina atsiimti raktų, tą ir ves (Telšiai LTA 284 (70533)).

Prieš Naujuosius Metus naktį degina pakulinius kuodelius. Vieną kuodelį mergina pavadina savo vardu, kitą – kavalieriaus ir kartu uždega. Jei kuodeliai degdami sukimba, už to ištekės. Jei vienas kuodelis kitą vejasi – vienas kitą myli. Tas myli, kuris vijosi (Telšiai LTA 284 (70535)).

Mergaitės Naujųjų Metų naktį padaro skanių valgių, užsirakina kambaryje ir prašo, kad jos būsimasis įeitytų pasiimti valgių. Kas įeina, už to išteka (Tverai 34).

Naujųjų Metų naktį mergaitė tris kartus apibėga apie trobą, sustoja ir žiūri, ar kas paskui ją neatbėga. Jei atbėga vyriškis – už jo ištekės, jei karstas – mirs, nesulaukusi kitų metų (Tverai 34).

Jei mergaitė nori sužinoti, kurioje pusėje gyvena jos būsimasis vyras, Naujųjų metų naktį tris kartus bėga apie trobą. Įėjusi į trobą, spiria nuo kojos šlepetes į duris. Į kokią pusę šlepetės nulėkusios atsisuka, į tą pusę ištekės (Tauragė 25).

Jei mergina nori sužinoti, kokį vyrą gaus, prieš Naujuosius Metus eina į tvartą pagauti vištos. Jei pagauja gaidį – vyras bus kareivis. Pasideda veidrodį, duonos, vandens, žemės ir padeda ten vištą. Jei višta geria vandenį – vyras bus girtuoklis, jei duoną ar žemę

kapstys – vyras bus žemdirbys, jei višta į veidrodį žiūri – vyras bus frantas (dabita, gražeiva, puošėiva) (Raseiniai LTA 783 (261)).

PATEIKĖJAI:

1. A. Rubšys, Bučių k., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
2. Z. Batys, Girvainių k., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
3. P. Gudauskas, Renčių k., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
4. G. Šimaitytė, Laukuvos m., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
5. A. Rupšlaukis, Dargalių k., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
6. [neįskaitomas tekstas]
7. St. Stirbinskis, Bilonių k., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
8. K. Kėdavičius, Juodainių k., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
9. E. Kazlauskytė, Trumpainių k., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
10. M. Straukaitė, Girvainių k., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
12. Br. Klimaitė, Orvidiškių k., Kaltinėnų vlsč., Tauragės apskr.
13. K. Monstvilas, Tauragės apskr. (pavardė sunkiai išskaitoma, todėl gali būti iššifruota neteisingai)
14. Z. Grimailaitė, Bartašiškės k., Kaltinėnų vlsč., Tauragės apskr.
15. S. Vyštartaitė, Drobūkščių k., Kvėdarnos vlsč., Tauragės apskr.
- 16–17 – neįskaitomas tekstas
18. J. Tallat-Kelpša, Padievyčio vnk., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
19. J. Voveris, Laukuvos m., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
20. A. Rocevičiūtė, Laukuvos m., Laukuvos vlsč., Tauragės apskr.
21. A. Audenis, Buišių k., Kvėdarnos vlsč., Tauragės apskr.
22. Bumbulytė, Lembo k., Kvėdarnos vlsč., Tauragės apskr.
23. Z. Rapolavičiūtė, Kvėdarnos m., Kvėdarnos vlsč., Tauragės apskr.
25. M. Zėmeckis, Lylavėnų k., Tauragės vlsč., Tauragės apskr.
27. P. Sungaila, Klabų k., Kvėdarnos vlsč., Tauragės apskr.
28. Z. Vaitkutė, Rietavo m., Rietavo vlsč., Telšių apskr.
29. C. Jomantas, Strošlaukio k., Rietavo vlsč., Telšių apskr.
- 30–31 – neįskaitomas tekstas
32. L. Lukauskytė, Zorabų k., Tverų vlsč., Telšių apskr.
- 33 – neįskaitomas tekstas
34. V. Jomantas, Pajomančio k., Tverų vlsč., Telšių apskr.
- 35–36 – neįskaitomas tekstas
37. E. Aurylaitė, Ringalių k., Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr.
38. V. Radžius, Tūbinių k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
- 39 – neįskaitomas tekstas
40. B. Leškytė, Upynos k., Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr.
41. S. Dainauskas, Upynos m., Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr.
- 42 – neįskaitomas tekstas
43. A. Macijauskaitė, Paupynos k., Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr.
44. E. Žymantaitė, Vanagiškės k., Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr.
45. S. Songailaitė, Vytogalos k., Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr.
46. B. Linkis, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
47. S. Trapaitė, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
48. E. Kelpšaitė, Pakalniškių k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
49. J. Macevičiūtė, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
50. R. Kuizinaitė, Dryžių k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
51. B. Gestautaitė, Obelynų k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
- 52–53 – neįskaitomas tekstas
54. K. Šaulinskaitė, Balsių k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
55. V. Straukas, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
- 56–57 – neįskaitomas tekstas
58. L. Gerulytė, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
59. L. Andriejauskytė, Lingiškės k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
60. Cibulskytė, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
- 61 – neįskaitomas tekstas
62. E. Stankūnaitė, Lingiškės k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
63. E. Lingytė, Vaičių k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
64. O. Ruzgaitė, Zobėlijos k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
65. D. Petkūnaitė, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
66. J. Raudoniūtė, Palokysčio k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
67. E. Gabdankaitė, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
68. L. Kinsgailaitė, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
69. Pr. Zalcas, Pajerubinio k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
70. A. Pokvitytė, Girininkų k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
- 71–73, 80, 81. J. Mickevičius, Maciūkių k., Platelių vlsč., Kretingos apskr.
74. E. Astrauskytė, Pajerubinio k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
75. Z. Šniukštaitė, Jokūbaičių k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
76. A. Gražinskytė, Šerikų k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
77. J. Dirmantas, Nevočių k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
78. Z. Beršmanaitė, Šilalės m., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
79. A. Poškai tė, Didkiemio k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
- 80–81 – neįskaitomas tekstas
82. A. Poška, Lentinės k., Šilalės vlsč., Tauragės apskr.
83. J. Godeikytė, Bebrungėnų k., Platelių vlsč., Kretingos apskr.

Žiema Žemaičių Kalvarijoje. Danutės Mukienės nuotrauka